

ZAŠTO MRZE KNEZA PAVLA

Ne pada sneg da zaveje breg nego da svaka zverka pokaže svoj trag. Tako smo tek nakon četvrte knjige o knezu Pavlu, posle Balfurovog prevoda, Janković-Lalića i drugih, otkrili koliko prikrivenog animoziteta izaziva otkrivanje istine tamo gde su se stvari činile krajnje nespornim, to jest u sferi Kneževih umetničkih opredeljenja. Pokušava se verbalnom ekvilibristikom zaseniti elementarne činjenice i Kralja vojnika i državnika, koji je zbog svoje Ničeovske *Wille fur Macht*, eliminisao prvorodenog princa Đorđa kao prestolonaslednika, zatim streljao Dragutina Dimitrijevića Apisa, koji ga je doveo na prestolje, oktroisao Ustave, uvodio diktature, predstaviti kao *connoseura* umetnosti, većeg od ličnosti Kneza, koji je istoriju umetnosti odabrao kao životno opredeljenje. Pa nije on u mladim godinama otišao na studije u Oxford da bi se osposobljavao da vlada Jugoslavijom, nego da razlikuje Verrochija od Veronesea, Rubensa od Rembrandta, Maneta od Moneta. To opredeljenje proisteklo je iz prirodnog aristokratizma Kneza Pavla, kojim je imponirao na evropskim dvorovima a pogotovo se isticao u Beogradu. Njegov lik i delo jednostavno je odudaralo od ratničke i hajdučke srpske tradicije. Diplomata svetskih manira, poliglota, bio je vizionarski opredeljen za diplomatsko rešavanje problema a nije podlegao euforiji ratnika pobednika s Balkana, koji su bili ubeđeni u rešenja doneta na sablji. I u najnovijim polemikama, naoko oko mesta, naziva i postavke muzeja, zbirke, provejava ta bitna razlika između simpatija prema sili, što je uvek osobina nemoćnih i ničćih, i diskursa sa snagom argumenta a ne argumentom snage i sile.

Neki od polemičkih članaka koje je izazvala pojava knjige grupe autora o Muzeju Kneza Pavla odišu neuviđanjem reda vrednosti i pogrešnim postavljanjem veličina. Ne može se u istoj ravni tretirati Knez namesnik vladar kraljevine Jugoslavije i neki komandant garnizona u Mariboru, direktor gimnazije u Nišu ili kustos muzeja u Zagrebu. Nije Knez u Muzej ulagao samo novac, nego pre svega svoje vrhunsko znanje i poznavanje evropske umetnosti. Upravo to veliko znanje omogućilo mu je da anticipira neke buduće veličine, koje je vreme kao najbolji sudija posve opravdalo. U negativnim stavovima koje su bez argumenta, ali s mnogo jala, zavisti, zlobe, izneli neki polemičari, leži previše slobodnog vremena zbog šestogodišnjeg nerada jer su oni koji su im to omogućili zaboravili da „*labor omnia vincit*“ ili drugačije „*svo zlo od nerada*“. Blaženopočivšem Knezu neće to nauditi, a oštrica neargumentovanih kritika će se, kao uvek, okrenuti prema onima koji su je uputili u krivom smeru. Kneževo delo, to jest zbirka umetnina koju je ostavio otečestvu, najbolji je štit protiv onih koji iza sebe nemaju ništa stvaralačko. Knez je svojom zbirkom podigao večni spomenik trajniji od mjedi, a zavidnika, koji su nažalost naučili pisati, uvek će biti. Majka zemlja Srbija zna da iskosa gleda na bolje od sebe, pogotovo ako su baš njeni sinovi.

Dr Petar Bokun